

SUCESUL GLOBAL AL EUROPEI 2020 – REMODELAREA SISTEMELOR DE EDUCAȚIE, CHIAR ȘI A CELOR MILITARE?

GLOBAL SUCCESS OF EUROPE 2020 – REMODELLING TRADITIONAL AND MILITARY EDUCATION SYSTEMS?

Col.drd. Olivian STĂNICĂ*

În perspectiva anilor 2020-2025, conform prognozelor, sistemul de învățământ va fi diferit de cel din ziua de azi, deoarece va fi nevoie de formarea unui set noi de deprinderi și competențe la generația tânără, de noi arii curriculare sau tipuri de curriculumuri, noi căi și metode inovative de învățare și evaluare, diferite roluri pentru profesori/instructori și instituții de învățământ, ca urmare a diferitelor impacturi ale noilor tehnologii.

Promovarea prin educația militară a unei culturi europene de securitate, la toate nivelele carierei militare va necesita o abordare comună. În sistemele naționale de educație, ca de altfel, și în sistemele de educație din Uniunea Europeană, se remarcă o tendință clară în favoarea predării și a învățării bazate pe competențe, precum și o abordare orientată către rezultatele procesului de învățare, care să exprime, în mod explicit, nevoile reale ale beneficiarilor.

Toate Forțele Armate Europene sunt în proces de transformare de câțiva ani. Acestea și-au redus puterea militară ca urmare a schimbării amenințărilor și a apariției de noi misiuni. În cadrul planificării strategice, a convențiilor și proceselor, Forțele Armate au luat în calcul provocările la care cadrul militar (ofițer, subofițer, maistru militar, soldatul profesionist) individual trebuie să facă față. De aceea, sistemul modern militar de învățământ este inevitabil nevoit, ca și complexitate și incertitudini indubitabile, să conțină permanent caracteristicile războiului.

For the years 2020-2025, according to forecasts, the education system will be different from today, because it will be necessary for the formation of a new set of skills and competencies for the young, together with new curricula or types of curricula, new paths and innovative ways of learning and assessment, different roles for teachers / instructors and educational institutions as a result of the different impacts of new technologies.

Promoting military education of a European security culture at all levels of the military career will require a common approach. In National education systems, as well as in education of the European Union, there is a clear trend in favor of teaching and learning based on skills and a results-oriented approach to learning, expressing, explicitly the real needs of the beneficiaries.

All European Armed Forces have been involved in the process of transformation for several years. They have reduced their military power as a result of changing threats and the emergence of new missions. In strategic planning, conventions and processes, the Armed Forces have taken into account the challenges that the military (officer, warrant officer, warrant officer, professional soldier) must face individually. Therefore, modern military education system is inevitably forced because of its complexity and uncertainty, to contain permanently the features of war.

Cuvinte-cheie: educație; instruire; transformare; curriculum educațional; deprinderi; competențe.

Keywords: education; training; transformation; educational curriculum; skills; competences.

„The power of an army is measured
with the value of its commander and officers.”
ATAÜRK

*Statul Major General
e-mail: ostanica@mapn.ro

În contextul *Strategiei Europene „Orizont 2020”* se afirmă tot mai puternic necesitatea reformării sistemelor de educație și de formare profesională, fundamentată pe conceptele de calitate și excelență, ca instrument esențial, nu numai pentru ieșirea din criză, ci și pentru creșterea competitivității, pentru asigurarea succesului în economia globală a cunoașterii.

Cele trei ținte strategice pentru Europa „Orizont 2020”¹, care orientează dezvoltarea UE în următorul deceniu și au relevanță pentru sistemele de învățământ sunt:

- *creșterea inteligentă*: dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare (sprijinită în special de inițiativele strategice: *O uniune a inovării* pentru a îmbunătăți condițiile-cadru și accesul la finanțările pentru cercetare și inovare, astfel încât să se garanteze posibilitatea transformării ideilor inovatoare în produse și servicii care creează creștere economică și noi locuri de muncă, *Tineretul în mișcare* pentru a consolida performanța sistemelor de educație și pentru a facilita intrarea tinerilor pe piața muncii și *O agendă digitală pentru Europa* pentru a accelera dezvoltarea serviciilor de Internet de mare viteză și pentru a valorifica beneficiile pe care le oferă o piață digitală unică gospodăriilor și firmelor);

- *creșterea durabilă*: promovarea unei economii mai eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive (sprijinită de inițiativele strategice: *O Europă eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor* pentru a permite decuplarea creșterii economice de utilizarea resurselor, pentru a sprijini trecerea la o economie cu emisii scăzute de carbon, pentru a crește utilizarea surselor regenerabile de energie, pentru a moderniza sectorul transporturilor și a promova eficiența energetică, și *O politică industrială adaptată erei globalizării* pentru a îmbunătăți mediul de afaceri, în special pentru IMM-uri, și a sprijini dezvoltarea unei baze industriale solide și durabile în măsură să facă față concurenței la nivel mondial);

- *creșterea favorabilă incluziunii*: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială (sprijinită de inițiativele strategice: *O agendă pentru noi competențe și locuri de muncă* pentru a moderniza piețele muncii și a oferi mai multă autonomie cetățenilor, prin dezvoltarea

competențelor acestora pe tot parcursul vieții în vederea creșterii ratei de participare pe piața muncii și a unei mai bune corelări a cererii și a ofertei în materie de forță de muncă, inclusiv prin mobilitatea profesională și *O platformă europeană de combatere a sărăciei* pentru a garanta coeziunea socială și teritorială, astfel încât beneficiile creșterii și locurile de muncă să fie distribuite echitabil, iar persoanelor care se confruntă cu sărăcia și exclusiunea socială să li se acorde posibilitatea de a duce o viață demnă și de a juca un rol activ în societate).

În Uniunea Europeană, educația și instruirea viitorilor ofițeri este tratată cu maximă responsabilitate de către toate statele membre în scopul formării la aceștia a unei culturi europene de securitate. Rolul și locul dimensiunii militare a abordării cuprinzătoare², în contextul acestei culturi de securitate, presupune că militarii trebuie să înțeleagă că un conflict nu va putea fi rezolvat doar prin utilizarea forței armate, iar cauzele acestuia solicită, în cele mai multe situații utilizarea și a altor instrumente.

Întrebarea care se pune: Este posibil să excludem sistemul militar de învățământ superior de la procesul schimbărilor petrecute în cadrul sistemului civil de învățământ superior?

Toate Forțele Armate Europene sunt în proces de transformare de câțiva ani. Acestea și-au redus puterea militară ca urmare a schimbării amenințărilor și a apariției de noi misiuni. În cadrul planificării strategice, a convențiilor și a proceselor, Forțele Armate au luat în calcul provocările la care cadrul militar (ofițer, subofițer, maistru militar, soldatul profesionist) individual trebuie să facă față. De aceea, sistemul modern militar de învățământ este inevitabil nevoit, ca și complexitate și incertitudini indubitabile, să conțină permanent caracteristicile războiului.

Țările care au luat în considerare conceptele *strategiei de la Lisabona* de a recunoaște drepturile militarilor pentru accesul la cea mai bună educație și cercetare, prin fuziunea completă a sistemului de învățământ militar cu cel național, au experiența obținerii unor rezultate pozitive în termeni profesioniști, ca și valoare în comparație cu sistemul civil.

Standardele de asigurare a calității (evaluare/acreditare) au devenit obligatorii pentru programele de formare a ofițerilor/maistrilor

militari/subofițerilor, cât și pentru organizarea/funcționarea instituțiilor de învățământ militar de nivel preuniversitar și universitar.

Educația de calitate asigurată de sistemele de învățământ militar se bazează pe inovație și pe diversificare, este promovată de către cadre didactice-lideri educaționali, respectă autonomia individuală și are la bază autonomia instituțională, fiind orientată spre dialog și parteneriate către obținerea de rezultate performante, implică participarea tuturor actorilor educaționali, interni și externi, asigură valorizarea resursei umane înalt profesionalizate și adaptată nevoilor de perspectivă ale structurilor de apărare, informații și securitate națională.

Profesionalizarea armatelor, aparținând țărilor membre NATO/UE, a presupus transformări profunde și de durată la nivelul organizării, dotării cu echipamente militare și tehnică de luptă moderne, al instruirii personalului militar, al reformării instituțiilor de învățământ militar conform legislației naționale și europene (vezi *procesul Bologna*), al schimbării raporturilor dintre armată și societatea civilă (în sensul implicării tuturor actorilor guvernamentali sau nonguvernamentali în problemele de securitate națională). Jeffrey D. McCousland și Gregg F. Martin³ au rezumat această evoluție (despre transformarea armatelor) declarând că „[...] suplimentar la ofițerul bine antrenat de care am avut nevoie pe timpul Războiului Rece, jurisdicția noastră în era globalizării necesită un

ofițer la fel de bine educat”. Drept consecință, multe state au ales, progresiv, profesionalizarea forțelor lor.

Reforma din armatele statelor membre NATO a determinat restructurări și redimensionări ale armatelor, reorganizări structurale, schimbarea cadrului legislativ și adaptarea acestuia conform noilor riscuri și amenințări, schimbarea doctrinelor militare în acord cu noile misiuni (ca armată națională sau ca parte a unei alianțe politico-militare), schimbarea sistemelor de instruire și a metodelor/procedurilor de instrucție pentru realizarea compatibilității și interoperabilității în cadrul noilor structuri de comandă și forțe ale alianței.

Tendințe privind evoluția sistemelor militare de educație și de instruire europene

În perspectiva anilor 2020-2025, conform prognozelor, învățământul va fi diferit de cel din ziua de azi, deoarece va fi nevoie un set noi de deprinderi și competențe, de noi arii curriculare sau tipuri de curriculumuri, noi căi și metode inovative de învățare și de evaluare, diferite roluri pentru profesori/instructori și instituții de învățământ, diferite impacturi ale noilor tehnologii. „[...] Întâlniri profesori – elevi – studenți vor avea loc tot mai mult în spațiul virtual pentru dezbateri de idei, aplicații practice, proiecte. Va exista tot mai multă comunicare pe orizontală și verticală, astfel încât studenții își vor alege cele mai bune universități și

Evoluția în carieră a ofițerilor

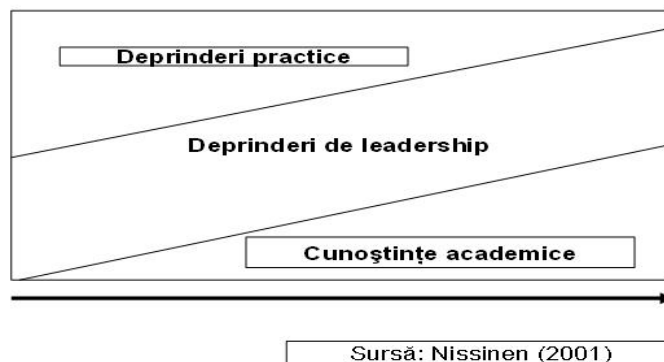

Fig. 1 Nevoile de instruire ale ofițerilor conform evoluției în carieră

la rândul lor universitățile își aleg cei mai motivați, interesați studenți. În anul 2025, rolul instituțiilor de învățământ superior va fi extins, organizațiile vor arăta altfel. Societatea va îndemna cetățenii să învețe mai mult, să fie mai bine pregătiți, mai adaptați unei lumi în permanentă schimbare. Persoanele vor învăța mai dinamic și mai mobil, dar într-un ritm propriu.”⁴

În sistemele naționale de educație, ca de altfel, și în sistemele de educație din Uniunea Europeană, se remarcă o tendință clară în favoarea formării de competențe cu sprijinul noilor metode de predare-învățare, precum și o abordare orientată către rezultatele procesului de învățare, care să exprime, în mod explicit, nevoile reale ale beneficiarilor.

În acest nou context al transformărilor, vom regăsi, în majoritatea țărilor membre ale UE, două trasee de carieră pentru formarea inițială a ofițerilor. Primul traseu o *carieră de scurtă durată* – prin recrutarea acelor tineri care au deja studii academice și vor parcurge numai module de instruire militară generală și de specialitate, iar la sfârșitul contractului se vor reconverti pe piața muncii din mediul civil. Al doilea traseu, o *carieră de lungă durată* – cu nevoi de instruire, conform evoluției în carieră.

Vesa Nissinen⁵ a stabilit ipotetic că, în primul stadiu al carierei ofițerului, deprinderile practice sunt mult mai importante decât cunoștințele academice, deoarece tinerii ofițeri nu sunt implicați în activități de analiză, sinteză, luarea de decizii sau elaborarea de strategii. Odată cu evoluția acestora în carieră raportul se inversează, în sensul că ofițerii au nevoie de mai multe cunoștințe academice și mai puține deprinderi practice, deoarece sunt mai puțin angajați în acțiuni militare în teren. Conform ipotezei lui Vesa Nissinen, numai leadership-ul trebuie să fie în mod egal răspândit de-a lungul carierei militare a ofițerilor. Figura nr. 1 prezintă această ipoteză astfel:

Diverși autori au avansat ideea că viitorul este plin de incertitudini și de elemente imprevizibile și greu de anticipat, printre care și Richard Riley⁶, care într-un interviu din 13.03.2013, aprecia că: „[...] Cele mai căutate 10 profesii din 2010 nu existau în 2004. Noi pregătim acum studenții pentru profesii care nu există încă..., care vor folosi tehnologii ce nu au fost, încă, inventate... pentru a rezolva probleme pe care nu le cunoaștem.”

Despre viitor se poate afirma că el apare plin de oportunități, de decizii și de riscuri. Nu le putem

anticipa în întregime, dar putem intui o serie de tendințe, iar deciziile trebuie luate la timp și oportun pentru a nu fi depășiți de evenimente.

*Aceste tendințe*⁷ pot avea o serie de consecințe, pentru sistemele educaționale, pe termen lung: învățarea nu va mai fi restricționată de către instituțiile de învățământ tradiționale; profesorii vor deveni mediatori între studenți, cunoaștere și tehnologie; învățarea-predarea va fi orientată/ desfășurată cu ajutorul rețelelor sociale din Internet; învățarea permanentă va deveni o normă; mărimea sălilor de clasă/curs nu mai contează; metodele de învățare-predare vor lua în considerare procese și structuri cognitive; conținutul învățământului modern va presupune o dispariție a granițelor dintre științe, asigurarea punților dintre diferite discipline și promovarea în special a interdisciplinarității și a transdisciplinarității.

Din această perspectivă, Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT) a elaborat, în septembrie 2013, un studiu denumit *Strategic Foresight Analysis – 2013 Report (SFA) Analiză privind viziunea strategică* – care identifică tendințele care vor modela viitorul context strategic și din care derivă implicațiile de apărare și securitate ale Alianței legate de orizontul 2030. SFA are la bază studii naționale și internaționale recente care vizează orizontul de timp 2030 și dincolo de el, analizele anterioare ale ACT legate de viitor și rezultatele a patru ateliere de lucru separate, conduse de ACT.

Raportul precizează că viitorul nu este nici complet previzibil și nici predeterminat și, mai ales, că există întotdeauna posibilitatea unui șoc strategic. Cu toate acestea, SFA deduce că actuala perioadă de tranziție va deveni chiar mai complexă și nesigură, prezentând amenințări și oportunități alimentate de un ritm accelerat de schimbări sociale și tehnologice, care se combină cu efectele extinse ale globalizării. Este important ca Alianța să continue să respecte mediul de securitate global, pentru a construi o înțelegere comună a tendințelor și a informa asupra eforturilor sale de continuă transformare.

SFA identifică tendințe în cinci mari domenii: *politică, umanitate, tehnologie, economie/ resurse și mediu*.

a. Din punct de vedere *politic*, schimbările energetice la nivel mondial vor continua să aibă efecte semnificative, astfel:

- puterile emergente vor exercita o influență tot

mai mare la nivel mondial, iar această schimbare de putere poate provoca instabilitate;

- creșterea relevanței anumitor regiuni ar putea sprijini desfășurarea unor noi tipuri de parteneriate și asociații pentru NATO;

- NATO ar putea fi afectat de crize viitoare de pe teritoriul Alianței, în care actori nonstatali pot juca un rol mai important, iar interesele statelor s-ar putea să nu se alinieze întotdeauna.

b. Probabil că viitorul va fi caracterizat de schimbări în demografie, urbanizare, rețele umane și identități fracturate⁸, astfel:

- cele mai multe dintre națiunile membre NATO vor cunoaște experiența îmbătrânirii, ceea ce duce la o scădere a populației apte pentru domeniul militar. În statele în curs de dezvoltare, va fi o creștere exagerată a natalității ceea ce ar putea duce la posibile noi provocări;

- urbanizarea va mări probabilitatea ca Alianța să ducă operații de securitate sau cu acțiuni de luptă într-un mediu urban aglomerat;

- rețelele umane și cererea de transparență vor aduce noi provocări și oportunități pentru NATO;

- schimbările survenite în relația dintre persoane și stat ar putea prezenta provocări pentru guvern și ar putea să creeze un potențial pentru perturbări sociale și politice.

c. Accelerarea schimbărilor *tehnologice* va contribui la modul în care este modelat viitorul, precum:

- inovațiile tehnologice au potențialul de a oferi beneficii semnificative la nivel mondial, dar de asemenea, creează și o probabilitate mai mare de urmări negative;

- potențialii adversari vor avea acces tot mai mult la rezultatele cercetării științifice și la noile tehnologii inovatoare și vor continua să încerce să obțină informații sau materiale despre armele de distrugere în masă (WMD);

- Alianța trebuie să continue să anticipeze progresele în domeniul tehnologiilor avansate, în scopul de a-și menține avantajul său tehnologic;

- va exista un potențial crescut pentru atacurile cibernetice împotriva rețelelor sau a sistemelor militare ale Alianței;

- omniprezența informațiilor și a mass-media sociale vor prezenta atât provocări, cât și oportunități pentru comunicații strategice ale NATO.

d. *Globalizarea* și creșterea deficitului de *resurse pentru mediul economic* vor influența, în mod direct, securitatea internațională, astfel că:

- piețele mondiale, instituțiile financiare și economiile naționale vor deveni și mai interdependente, determinând astfel creșterea riscului unei crize globale în cascadă;

- fluxurile internaționale de mărfuri, oameni, informații, servicii, idei și bani vor fi arterele cruciale ale unei lumi globalizate; perturbarea fluxului uneia dintre ele va avea consecințe pe termen lung asupra întregului organism;

- competiția pentru materii prime rare, produse alimentare, apă, energie și resurse, din interiorul sau în afara regiunilor tradiționale ale Alianței, va avea consecințe la nivel mondial;

- potențiala scădere a cheltuielilor de apărare și lenta creștere economică pot amenința întregul spectru de capacități militare ale Alianței.

e. *Schimbările de mediu* vor avea un impact în multe probleme la nivel mondial, astfel:

- schimbările climatice vor avea efecte pozitive în unele regiuni, în timp ce alte zone vor suferi de efectele sale negative;

- alte amenințări de mediu, precum poluarea aerului și a apei sau defrișarea pot contribui la starea de insecuritate și de instabilitate;

- dezastrele naturale și cele provocate de către om vor continua să determine necesitatea asistenței umanitare sau a operațiilor de asistență în caz de dezastre.

Cooperarea, la nivel European, în domeniul instruirii – mijloc eficient de realizare a interoperabilității

Există și o *tendință regională* de valorificare a capacităților de instruire, inclusiv pentru formarea ofițerilor sau a subofițerilor, în țările membre NATO/UE prin inițiativele lansate în 2000 și ulterior după 2010, cum ar fi: Smart Defence, Pooling and Sharing și Connected Forces Initiative.

Inițiative de cooperare la nivel european între instituții militare de învățământ

Germania a inițiat un proiect denumit *European NCO Academy*⁹ (ENCOA) – *Academia Europeană a subofițerilor*. Proiectul, lansat în anul 2003, a fost realizat numai pentru instruirea subofițerilor din Austria, Germania și Elveția. Proiectul a fost reluat în anul 2006, pentru realizarea unei cooperări multinaționale în domeniul instruirii pe baza unor cursuri, pe suport ADL, pentru subofițeri din cele trei țări, în limba germană deocamdată, dar poate fi extins și în alte țări dacă se vor dezvolta

cursuri și în limba engleză. În anul 2012 a avut loc un simpozion internațional organizat de către *Multinational ENCOA* și continuă dezbaterile pe pagina de web a academiei.

În afara proiectelor bilaterale de mobilitate, alte eforturi au constat în organizarea de rețele ale instituțiilor militare sau ale cadeților.

Există o inițiativă din partea Franței de a crea o rețea a cadeților în cadrul *Conferinței școlilor și academiilor militare europene* (CEEAM, conform acronimului francezesc)¹⁰. Această conferință experimentală a fost organizată în 2002, în Școala militară de la Saint-Cyr Coëtquidan, ulterior în Bruxelles, în 2003, și apoi în Italia, în 2004. S-a intenționat să se aducă la un loc cadeți și studenți din instituțiile militare de învățământ ale UE, Canada, SUA, Rusia și Norvegia pentru a se analiza posibilitatea punerii bazelor unei „academii europene” (ca forum de discuții și dezbateri). Din motive organizaționale și financiare, legate de cerințele de călătorie ale participanților, această experiență nu s-a mai repetat la o scară atât de mare.

La nivelul instituțiilor educaționale europene, de asemenea, de la sfârșitul anilor '90, s-a implementat integrarea prin rețele. Academiile navale, acționând în domeniul instruirii inițiale a ofițerilor din forțele navale, au creat un forum denumit *Conferința superintendentilor*, care a adunat la un loc rectorii instituțiilor din 16 state membre, împreună cu Norvegia și SUA. Scopul său este îmbunătățirea cooperării dintre instituțiile participante, de exemplu, pentru a face instruirea disponibilă și pentru alții sau pentru a organiza evenimente sportive sau culturale (precum *Regatele maritime*).

În ceea ce privește educația ofițerilor din cadrul forțelor aeriene, a fost creat un forum denumit *Academiile Forțelor Aeriene Europene* (EUFA)¹¹. Acesta a adunat la un loc rectorii instituțiilor educaționale din 15 state-membre, precum și Elveția, Norvegia și Turcia. Scopul său este similar celui al omologilor săi navali, iar realizările au fost remarcabile, în special pentru că oferă cadeților oportunitatea să se întâlnească pentru scurte evenimente sportive (de exemplu, atletismul).

Se poate pune întrebarea la acest nivel, dacă a fost nevoie de o inițiativă europeană, dat fiind faptul că aceste instituții au găsit deja modalități de cooperare înainte de a merge la detaliile schimbului de cadeți, totuși se poate observa că nici unul dintre

aceste forumuri nu se întrunește într-o configurație la nivel „european”, respectiv în cadrul CSDP.¹²

O inițiativă asemănătoare există și pentru forțele terestre din cele 27 de state-membre ale UE care au stabilit să existe un forum de dezbateri și pentru instituțiile de învățământ superior, cunoscut drept *Seminarul Comandanților de Academii Militare Europene* – EMACS. De la crearea sa în 2008, discuțiile EMACS par să se centreze în special pe activitățile de schimburi de studenți/cadeți, la fel ca și omologii de la forțe aeriene și navale.

În opinia mea, evoluția sistemelor educaționale militare va fi determinată, conform amenințărilor menționate, de adaptare și de transformare conform următoarelor tendințe:

a) redimensionarea structurilor de forțe viitoare se va desfășura concomitent cu reducerile bugetelor destinate apărării ceea ce va determina o readaptare a sistemelor de instruire și inclusiv a cererii și a ofertei educaționale;

b) orientarea către o instruire centralizată, a militarilor, în state ale UE și/sau, pe domenii funcționale sau pe pachete de capacități oferite de către țări și instituții avansate tehnologic concomitent cu revizuirea poziției și prestigiului instituțiilor de profil naționale sau regionale¹³;

c) modernizarea sistemului de formare profesională inițială și continuă național trebuie să se finalizeze cu o compatibilizare totală a acestuia (atât din punct de vedere al conținuturilor curriculare, cât și punctul de vedere al calității produsului final/ a rezultatelor învățării) cu învățământul militar similar din țările membre NATO și UE;

d) profesionalizarea succesivă și graduală a *corpului didactic* din sistemul militar de învățământ, în sensul cooptării și valorificării resursei umane care a dobândit experiență în teatrele de operații, în misiuni internaționale, în activități de reprezentanță la post etc.;

e) regândirea, revizuirea și revigorarea imaginii de marketing atât instituțională, cât și la nivelul pachetelor de oferte educaționale ale viitoarelor instituții de învățământ în sensul creșterii performanțelor și a credibilității acestora;

f) nevoia crescândă de participare la misiuni internaționale, în cadrul comandamentelor și a structurilor de forțe multinaționale, din partea statelor membre NATO, a determinat o creștere accentuată a interoperabilității. Din acest punct de vedere, sistemele educaționale de bază de tip „joint” (întrunit) vor fi prima verigă a lanțului de

interoperabilitate a forțelor armate ale viitorului;
g) profesionalizarea integrală a armatei în majoritatea țărilor membre NATO/UE va determina ca rolul și locul ofițerului/subofițerului/soldatului profesionist să se modifice esențial. Profesionalizarea completă a armatei va impune și schimbări fundamentale în concepția de planificare și desfășurare a instrucției, a metodelor de predare-învățare, a tipologiei și a *mentalității* formării viitorului instructor/mentor/educator, a curriculei, a logisticii-didactice etc. Partea mentală a pregătirii

militarilor trebuie să includă trei elemente: dorința de a lupta, rezistență și lucrul în echipă (vezi figura nr. 2) Toate elementele pregătirii mentale au fost stabilite de către grupul de lucru Finabel¹⁴ în anul 2009.

Mai mult ca oricând, la stabilirea problematicii de instruire și educație, instituțiile de învățământ militar trebuie să aibă în vedere nivelul anterior de pregătire, gradul de motivație, aptitudinile, abilitățile, atitudinile viitorilor candidați la profesia de militar. Învățarea limbii engleze și a limbajului

Elementele principale ale pregătirii și instruirii mentale

Sursă: Analiza Finabel - publicată, iunie - 2009

Fig. 2 Elementele principale ale pregătirii mentale ale personalului militar

militar operațional de către întreg personalul militar – prin predarea anumitor module/cursuri în limba engleză, aproape că se va generaliza în toate țările membre NATO/ partenere;

h) tehnologizarea și informatizarea echipamentelor militare va determina și adaptarea sistemelor de instruire prin modernizarea sau achiziționarea de noi simulatoare, de reconfigurare a sălilor de curs, proiectarea unor noi tehnici și proceduri de utilizare a tehnicii noi, completarea metodelor active de instruire cu elemente de e-Learning etc. Pentru a face față acțiunilor în condițiile spațiului de luptă integrat, forțele sunt în proces de dotare cu armament și tehnică de luptă modernă, mai mobilă și polifuncțională, care le va asigura o înaltă flexibilitate și reversibilitate. Necesitatea cunoașterii și utilizării eficiente a acestora va determina un nou mod de abordare a instrucției, îndeosebi a celei de specialitate.

i) regândirea, revizuirea și revigorarea imaginii de marketing atât instituțională, cât și la nivelul pachetelor de oferte educaționale ale instituțiilor de învățământ în sensul creșterii performanțelor și a credibilității acestora, având la bază noi standarde de asigurare a calității actului educațional;

j) în majoritatea țărilor din UE vom regăsi ca *pilonii de bază* ai formării ofițerilor (vezi figura nr. 3): *educația academică*, *educația vocațională* (pregătirea militară generală și pregătirea militară de specialitate, inclusiv pregătirea fizică) și *leadership militar*. Ponderele acestora în cadrul curriculei universitare este specifică fiecărei țări în parte și diferă în funcție de o serie de factori, cum ar fi: tradițiile, durata școlarizării, domeniile și specializările stabilite conform cerințelor beneficiarilor (de exemplu: absolvenții academiilor/universităților, confirmați în armele infanterie, apărare CBRN, financiar sau logistică

obțin o licență în specializări ca: management organizațional, economie, drept administrativ, finanțe-contabilitate, iar cei confirmați în armele: tancuri, geniu, artilerie, rachete, aviație, radiolocație, marină obțin o licență în specializări tehnico-inginerești).

Concluzii

Promovarea prin educația militară a unei culturi europene de securitate, la toate nivelele carierei militare va necesita o abordare comună. În prezent, în Europa¹⁵, există o largă diversitate

de instituții responsabile de educația/instruirea inițială a ofițerilor: academii, colegii, școli sau universități militare. Caracteristica comună a tuturor acestor instituții de instruire inițială a ofițerilor este aceea că toate asigură calificări de nivel superior (competențe și calificări specifice armelor și specialităților militare, conform nivelului EQF 6¹⁶, la finalul studiilor universitare de licență și competențelor de nivel EQF 7 în domeniul conducerii acțiunilor și operațiilor militare, pentru perfecționarea instruirii ofițerilor în activitatea de planificare și stat major, pentru domeniile: operații,

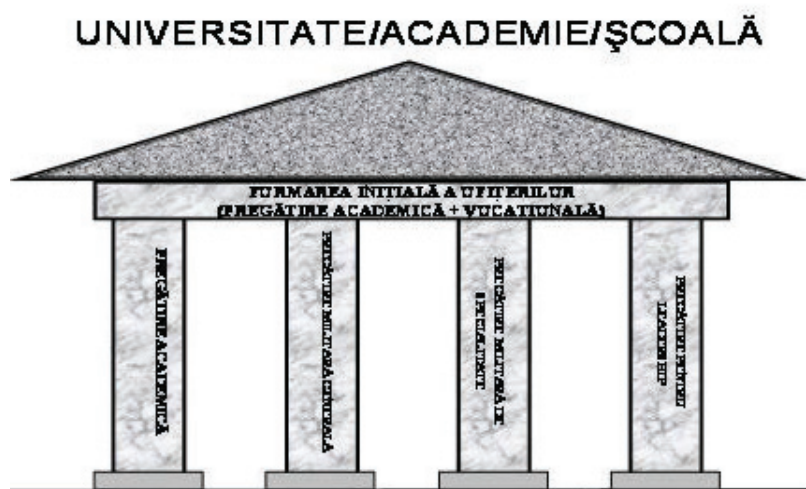

Fig. 3 Pilonii de bază ai instruirii ofițerilor în statele membre ale UE

instrucție și exerciții, logistică, resurse umane, la finalul studiilor universitare de master.

Spre exemplificare, noile tehnologii din domeniul aviației trebuie să se adapteze foarte rapid la cerințele impuse de noile riscuri și amenințări. În acest sens, experții militari au abordat și au dezbătut această problemă la *Conferința anuală a Centrului NATO de Excelență pentru Puterea Aeriană Întrunită, din Octombrie 2013*, unde s-a evidențiat faptul că: „[...] Direcția pentru noua generație de avioane se îndreaptă către platformele multirol și chiar omnirol cu un număr maxim de capabilități concentrate în cadrul aceleiași flote pentru a reduce cheltuielile legate de logistică și costuri suplimentare. Nu vom mai aborda avionul decât ca o platformă aeriană multirol care își va menține relevanța în viitor, iar instruirea piloților pentru conducerea platformelor aeriene viitoare trebuie să se axeze mai mult pe dezvoltarea calităților de manager de sisteme, decât pe cele de pilotaj.”¹⁷

Organizarea, modernizarea și evoluția Forțelor Armate (respectiv forțele terestre, aeriene și

navale), în general, vor fi determinate de un complex de factori, cum ar fi: regimul politic, nivelul economic de dezvoltare, potențialul tehnico-științific, calitatea și mărimea populației (natalitate, migrație, îmbătrânire, educație etc.), poziția geografică, dimensiunile și caracteristicile teritoriului național, apartenența țării la o alianță politico-militară, tradițiile și obiceiurile naționale ale fiecărui popor.¹⁸

În majoritatea statelor din statele membre NATO/UE, educația și formarea profesională, de specialitate și militară, a ofițerilor este integrată în sistemul național de învățământ superior. În conformitate cu prevederile legislației naționale în domeniul educației (inclusiv condiția absolvirii în limba națională), recomandările procesului Bologna și cerințele de mobilitate (vezi Sistemul European de Credite Transferabile – ECTS¹⁹) au determinat ca învățământul militar să rămână strâns legat de sistemul național de educație, deoarece educația militară este o componentă a educației generale specifice fiecărei națiuni.

În viitor nu va mai fi doar un interes național de comparare a sistemelor de învățământ militar, ci și unul internațional. Când există transparență și programe de studii recunoscute, precum și cadre comune ale calificărilor va fi mult mai ușor pentru efectuarea schimbului de ofițeri, subofițeri sau civili pentru studiu sau practicarea unei munci în diferite țări. Aceasta va determina costuri scăzute și o interoperabilitate ridicată. Acest sistem cere implementarea unor standarde de asigurare a calității, care eventual vor sprijini cooperarea în cadrul comunităților sau lucrul în mediu internațional. Datorită specificului misiunilor și operațiilor din ultimele conflicte armate unde întrebuintarea „forțelor” civile se desfășoară combinat, cu cele militare se impune tot mai mult ca amenințărilor moderne să li se răspundă cu instrumente moderne și acest lucru necesită ca fiecare stat-membru să-și instruiască/antreneze personalul militar (soldați/subofițeri/ofițeri) conform principiilor interoperabilității. De aceea, este fundamental ca viitoarele „elite de militari” să se familiarizeze, să fie educați și instruiți conform acestor realități a profesiei lor.

Mobilitatea, mai mult prin perspectiva viitorului, poate fi, de asemenea, baza unei potențiale forțe structurate europene (*O Armată Europeană*). Creșterea mobilității pentru studenții militari, a cadrelor didactice, a cercetătorilor a fost determinată de mai multe instrumente: Spațiul European al Învățământului Superior, creditele transferabile alocate disciplinelor la programele de studii universitare-licență, masterat sau cele postuniversitare, limba engleză și programul Erasmus-militar. Această mobilitate va putea fi menținută și ulterior dezvoltată prin însușirea limbii engleze și a limbajului militar operațional de către întreg personalul militar cu sprijinul noilor tehnologii și instrumente din sfera e-Learning.

În majoritatea sistemelor de învățământ militar, din statele membre NATO/UE, există necesitatea ca ofițerii să posede o pregătire academică și astfel, un titlu civil (de exemplu, inginer electronist, statistician, economist, fizician etc.)²⁰ Mai mult decât atât nevoia de studii academice este impusă tuturor tinerilor ofițeri și de exigențele participării acestora la misiuni internaționale, în cadrul operațiilor militare de nivel întrunit sau ca personal de comandă și stat major în comandamente multinaționale. Toate aceste activități necesită un grad ridicat de interoperabilitate în utilizarea

sistemelor de comandă-control comune, în aplicarea procedurilor, a conceptelor și a doctrinelor militare specifice, precum și folosirea unui limbaj operațional militar și cultural adaptat situațiilor specifice unei misiuni de luptă/criză/umanitare / reconstrucție postconflict.

Apartenența la NATO implică, în continuare, din partea țărilor membre/partenere participarea la o *apărare comună* (conform art. 5 al Tratatului de la Washington) și care va presupune ca sistemele de învățământ militar să fie pe deplin integrate (un scop nedeclarat oficial, dar este o țintă a educației militare la nivel european). Totuși, aspectele de ordin politic, diferențele de tehnologie, de cultură militară, de mentalitate, de obiceiuri și tradiții sau barierele lingvistice determină ca acest obiectiv major să fie foarte greu de realizat, în viitorul apropiat.

Standardizarea procedurilor de instruire va asigura succesul deplin al asigurării interoperabilității între Forțele Armate din cadrul alianței. Pentru tinerii ofițeri²¹, a fi *interoperabil*, înseamnă mai repede să fie capabili să acționeze împreună în orice context, adică să lucreze în diferite configurații lingvistice, de naționalitate, cultură, valori etc. Asta înseamnă că tinerii ofițeri ar renunța la apartenența lor la un grup – distincția de inginer, ofițer de marină sau ofițer italian – pentru un grup mai cuprinzător decât naționalitatea, limbă, cultură etc. Acesta va fi obiectivul repartizat sistemelor militare de învățământ pentru formarea inițială (de bază) și instruirea cadeților/studentilor-militari pentru a face față acestor provocări. În această privință, ambele componente – *academice și vocaționale* – ale educației ofițerilor joacă roluri echivalente.

Procesul *academic*²² de învățare va asigura instrumentele teoretice pentru a înțelege un mediu ostil de conflict-dat, iar procesul de învățare *vocațională* va asigura formarea deprinderilor și a competențelor necesare pentru a face față noilor provocări. În acest fel, schimbul de cunoștințe, deprinderi și competențe reprezintă cheia instruirii forțelor armate europene pentru războiul modern din era informațională.

NOTE:

1 <http://www.tiaspe.ro/home/strategia-europa-2020> accesată la 05.03.2014.

2 Alin Bodescu, *Educația militară – mijloc de promovare a culturii europene de securitate*, Revista „Impact Strategic”, nr. 2 [47]/2013, p. 22.

3 Jeffrey D. McCousland, Gregg F. Martin, *Transforming*

Strategic Leader Education for 21st Century Army, in Parameters, Fall 2001, pp. 17-33.

4 http://www.cartaverde.edu2025.ro/docs/viziunea_inv_superior_din_Romania_2025

5 Vesa Nissinen, *Military Leadership Training, Development of Leadership Behaviour in the Finnish Defence Forces*, Publication Series I Research reports No 18/2001 (National Defence College, Helsinki 2001), *op.cit.*, p. 16.

6 Fost secretar de stat pentru educație în SUA, sub mandatul lui Bill Clinton (1993-2001).

7 Slavi Stoyanov, Bert Hogveldand and Paul Kirschner, *Mapping major Changes to Education and Training in 2025*, JRC-ITPS (Joint Research Centre-Institute for Prospective Technological Studies), 2010, p. 10.

8 Identități fracturate: reprezintă acei oameni care din motive politice, religioase, economice etc. aleg calea exilului pentru a-și apăra și a-și susține propria libertate în gândire, propriile valori și încearcă să-și construiască o nouă identitate în țara de adopție, fără a avea șansa de reîntoarcere în țara de origine. http://www.observatorcultural.ro/Identitate-fracturata-exil-si-anamnesis.-Norman-Manea-scriitor-al-memoriei*articleID_29151-articles_details.html accesat pe 21.05.2014

9 <http://www.encoa.de/> accesat pe 02.03.2014.

10 CEEAM – *Conference of European Military Schools and Academies*.

11 EUAFA – *European Union Air Force Academies*.

12 CSDP – *Common Security and Defence Policy* (Politica de Securitate Comună și Apărare – PSCA).

13 La nivel regional există diverse forme de cooperare/colaborare: țările din Vestul Europei (Germania, Franța, Spania) sau țările din Benelux (Olanda, Belgia, Luxemburg) sau (Austria, Italia, Slovenia, Slovacia, Cehia) sau (Polonia, Ungaria) sau Țările Nordice (Danemarca, Norvegia, Finlanda, Suedia) sau Țările Baltice (Letonia, Estonia, Lituania) sau Țări Mediteraneene (Spania, Franța, Italia, Slovenia, Croația etc.) sau Țările Balcanice (Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Macedonia, Serbia, România, Bulgaria, Grecia, Turcia) sau cele din Fosta Iugoslavie (Serbia, Croația, Macedonia, Muntenegru etc.).

14 *Finabel* reprezintă o organizație care menține legături strânse de cooperare și schimburi de informații cu Alianța Nord-Atlantică și cu structurile militare ale Uniunii Europene. Înființat în anul 1953 de către Franța, Italia, Olanda, Belgia și Luxemburg, Comitetul *Finabel* a avut ca prim obiectiv cooperarea în vederea dezvoltării unor programe comune de înzestrare, ulterior lărgindu-și sfera de interes către armonizarea doctrinelor și realizarea interoperabilității între Forțele Terestre din cadrul statelor europene membre. Comitetul *Finabel* este format, în prezent, din șefii Statelor Majore ale Forțelor Terestre din Franța, Italia, Olanda, Belgia, Luxemburg – 1953, Germania – 1956, Marea Britanie – 1973, Spania – 1990, Grecia, Portugalia – 1996, Polonia, Slovacia – 2006, Finlanda, România, Cipru – 2008, Malta – 2010 și Cehia – 2012. <http://www.financiarul.ro/2009/05/09/govt-approves-participation-of-romania-to-finabel/> accesat la 09.03.2014

15 În 2011, șapte instituții militare europene care funcționau în sistemul de instruire și învățământ de bază pentru ofițeri au luat numele de „universități”. Numele are o semnificație mai mult decât simbolică și, de fapt, nu numai

aceste șapte instituții asigură o instruire de nivel similar celor din sfera civilă, dar „școlile”, „academiile” și „colegiile” militare au urmat și ele această tendință, deși și-au păstrat scopurile și tradițiile militare.

16 *EQF-European Qualification Framework* – Cadru European al Calificărilor. EQF este un meta-cadru care facilitează relaționarea și comunicarea între cadre de calificări și sisteme naționale și sectoriale. EQF va facilita transferul, transparența și recunoașterea calificărilor – înțesele ca rezultate ale învățării evaluate și certificate de un organism abilitat la nivel național sau sectorial.

17 *Raportul final după Conferința anuală a Centrului NATO de Excelență pentru Puterea Aeriană Întrunită* din Tichelpark, Kleve – GERMANIA, October 2013.

18 Petre Duțu și colectiv de autori, *Profesionalizarea Armatei României în contextul integrării în NATO*, Centrul de studii strategice de Apărare și Securitate, București, 2003, p. 3 (Sursa: http://csas.unap.ro/ro/pdf_studii/profesionalizarea_armatei.pdf)

19 *ECTS – Sistemul European de Credite Transferabile*. Creditele sunt valori numerice alocate unor unități de cursuri și altor activități didactice. Prin creditele de studii transferabile se apreciază, în medie, cantitatea de muncă, sub toate aspectele ei, efectuată de student pentru însușirea cunoștințelor și a competențelor specifice unei discipline.

20 Alin Bodescu, *Educația militară – mijloc de promovare a culturii europene de securitate*, Revista „Impact Strategic” nr. 2[47]/2013, p. 25.

21 Sylvain Paile, *Europe for the Future Officer; Officers for the Future Europe*, Printed by Dep. of Science and Military education of MoD/Poland, September, 2011.

22 Sylvain Paile, *The European Military Higher Education*, Stocktaking Report, May, 2010.

BIBLIOGRAFIE

Strategic Foresight Analysis - 2013 Report (SFA) issued by ACT, September 2013.

Connections, The Quarterly Journal, vol. XI, number 4, PFP Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes, Fall 2012.

Bodescu Alin, *Educația militară – mijloc de promovare a culturii europene de securitate*, Revista Impact Strategic nr. 2 [47]/2013.

Cummings K. William, *Instituții de învățământ* (traducere Claudia Poa, Cezar Bîrzea), Editura Comunicare.ro, București, 2007.

Duțu Petre și colectiv de autori, *Profesionalizarea Armatei României în contextul integrării în NATO*, Centrul de studii strategice de Apărare și Securitate, București, 2003.

Kirkels Harry, Klinkert Wim, Moelker Rene (eds.), *Officer Education: The Road to Athens ! (NL Arms, Revista anuală din Olanda pentru studii militare, 2003.*

- McCousland D. Jeffrey, Gregg F. Martin, Centre-Institute for Prospective Technological Studies), 2010.
Transforming Strategic Leader Education for 21st Century Army, in „Parameters”, Fall 2001.
<http://www.tiaspe.ro/home/strategia-europa-2020>, accesat la 05.03.2014
- Nissinen Vesa, *Military Leadership Training, Development of Leadership Behaviour in the Finnish Defence Forces*, Publication Series I, Research reports No. 18/2001.
http://www.carteaverde.edu2025.ro/docs/viziunea_inv_superior_din_Romania_2025
<http://www.encoa.de/>
- Paile Sylvain, *Europe for the Future Officer, Officers for the Future Europe*, Printed by Dep.of Science and Military education of MoD/Poland, September, 2011.
http://csas.unap.ro/ro/pdf_studii/profesionalizarea_armatei.pdf
- Paile Sylvain, *The European Military Higher Education*, Stocktaking Report, May, 2010.
<http://www.financiarul.ro/2009/05/09/govt-approves-participation-of-romania-to-finabel/>
- Slavi Stoyanov, Hogveldand Bert and Kirschner Paul, *Mapping major Changes to Education and Training in 2025*, JRC-ITPS (Joint Research
http://www.observatorcultural.ro/Identitate-fracturata-exil-si-anamnesis.-Norman-Manea-scriitor-al-memoriei*articleID_29151-articles_details.html